

Uitgerekend biologisch!

- De boer als ambassadeur van het Eko-product
- Broei biologische bloembollen
- Cursus afzetbevordering
- Onkruid op biologische bedrijven
- Onderzoek koolmotje
- Resultaten bemesting 2003
- Bodemleven en ziektevering
- Promotie voor biologisch: de boer als bewijs

Broei biologische bloembollen

Stikstofbemesting is één van de struikelblokken in de biologische bloembollenteelt. Het beschikbaar komen van stikstof uit organische meststoffen is moeilijk te sturen. Stikstof is van invloed op de opbrengst in de teelt en de bloemkwaliteit in de broeierij. Tulpen van de deelnemers worden gedurende de hele keten van teelt tot en met het handelshuis gevolgd. Het stikstofgehalte is een belangrijke graadmeter voor de te verwachten bloemkwaliteit. De stikstofgehalten in de biologisch geteelde bollen waren in alle gevallen lager dan bij vergelijkbare cultivars in een gangbare teelt, maar was wel voldoende tot goed (> 10 gr N/kg ds). In twee steekproeven is het vaasleven beoordeeld van zes cultivars. Deze lag voor alle cultivars rond of boven het gemiddelde vaasleven van vergelijkbare cultivars getest bij VBA.

*Bel voor meer informatie
met Hanneke van
Zuilichem [0252 462112]*

De boer als ambassadeur van het Eko-product

De verbetering van de afzet van Eko-producten verdient een integrale aanpak. Er moet een breed promotieoffensief worden opgezet. Alle schakels in de keten moeten daaraan bijdragen. Elke schakel mag z'n eigen invulling geven, maar wel vanuit een gemeenschappelijke achtergrond. Dit kan een kleur, een slagzin of een logo zijn. Diversiteit tot op zekere hoogte. Daarnaast moet de boodschap helder zijn. Waar staat de biologische landbouw voor? Dit is bij de consument nog steeds onvoldoende bekend. Het verschil in productiewijze is misschien geen reclame-item, maar dient wel bij de consument bekend te zijn. Naast de productiewijze is de beleving bij boeren van groot belang. Daarom is het belangrijk dat de boer en z'n bedrijf een prominente plaats krijgen in de toekomstige promotiecampagne. Alleen een biologische primaire producent kan de sterke punten van de biologische productiewijze naar voren brengen zonder dat hij of zij op de vingers wordt getikt wegens onvoldoende bewijs of profilering ten koste van. Om de boer en z'n bedrijf te laten deelnemen in de promotie is een structuur nodig, passend binnen het promotieoffensief. Inspanning van diverse partijen is vereist, niet alleen met mensen maar ook met middelen. Te denken valt aan LNV, Task-Force, Platform Biologica, LTO, BIOM, DLV en diverse maatschappelijke organisaties. Van boeren zou minimaal kunnen worden verwacht dat ze aan de herkenbaarheid van hun bedrijf werken bijvoorbeeld door het plaatsen van een landelijk geproduceerd bedrijfsbord. Daarnaast, en dat is niet voor iedereen weggelegd, het uitdragen van het "biologische verhaal" voor zalen en gezelschappen en in de media.

Cees van Beek, deelnemer aan BIOM

Cursus afzetbevordering

Begin februari is binnen BIOM de cursus "Afzetbevordering door vraaggestuurd innoveren" gehouden als vervolg op de workshop op de BIOMdag. Einddoel is niet om een innovatie volledig kant-en-klaar op de plank te hebben liggen, maar om inzicht en bewustzijn te krijgen over de mogelijkheden. Op basis van marktkennis en ontwikkelingen in de markt wordt een idee dat al langer leeft in de cursus concreter of ontstaan er nieuwe ideeën. De cursus begint met een zelfanalyse van de sterkten en zwakten van de deelnemers. Niet elke ondernemer wil en kan op een innovatieve wijze met afzetproblemen omgaan. Vaak wordt gezegd: 'laat mij maar teler zijn en een andere partij zoeken die de afzet voor mij regelt'. Als bekend is wat de deelnemer wil en kan, dan is het ook eenvoudiger om de inspirerende voorbeelden uit agrarische sector én uit de levensmiddelenindustrie te vertalen richting eigen ideeën. De cursus geeft ook inzicht in consumentenbehoeften, trends en ontwikkelingen in de markt en in diverse soorten innovaties van verschillende bedrijven. Door de gezamenlijke oefeningen is te zien welke trends en ontwikkelingen van belang zijn en hoe deze zijn te vertalen naar het eigen bedrijf. Eigen ideeën en innovaties worden besproken. Leerzaam, voor zowel de persoon die de case inbrengt als de andere deelnemers die kritisch meedenken met de ondernemer.

Bel voor meer informatie met Harm Brinks [06 20423895]

Onkruid op biologische bedrijven

In het onkruidproject dat in 2003 binnen BIOM is gestart worden per jaar onkruiden gemonitord op zo'n 160 tot 170 percelen. Vlak voor de oogst van de gewassen wordt gekeken naar zaadproducerende onkruiden. In 2004 is als nieuw onderdeel de onkruiddruk op percelen met groenbemesters vlak vóór de eerste maaibeurt opgenomen.

Opvallend was dat tien van de zestien telers aangaven dat de hoofdoorzaak lag in het mislukken van de onkruidbestrijding op het betreffende perceel. Ook werden organische mest (2 maal), een nabijgelegen natuurgebied (1 maal), wegbermen (1 maal) en wind (1 maal) als hoofdoorzaak genoemd. In noordoost Nederland en zuidoost Nederland zijn dit jaar de eerste onkruiden geteld vlak voor het ploegen. De tellingen zijn uitgevoerd op percelen waar een groenbemester stond, waar het land braak lag of waar gras was ingezaaid. Muur en straatgras kwamen het meeste voor. Kweek werd aangetroffen op de helft van de bedrijven. Verschillen in bodembedekking gedurende de winter zijn van invloed op de zaadproductie van onkruiden. Op braakpercelen lijkt de zaadproductie iets hoger te zijn dan op de met gras bedekte percelen.

Bel voor meer informatie met Marleen Riemens [0317 475831]

Onderzoek koolmotje

Het koolmotje (*Plutella xylostella*) kan behoorlijk wat schade aanrichten in diverse koolsoorten. De aantasting loopt uiteen van beschadiging van het groeipunt tot kwaliteitsschade door aanwezigheid van rupsen in het product. Seizoen 2004 wordt op verschillende BIOM bedrijven de populatie van deze motjes gevolgd. Dit gebeurt door middel van feromonen en plakvallen. De resultaten van deze waarnemingen worden wekelijks teruggekoppeld aan de andere kooltelers binnen BIOM. Op deze manier ontstaat een goed beeld van de landelijke situatie met betrekking tot de koolmot. In het buitenland is ervaring opgedaan met voorspellingsmodellen van de vlucht van de koolmot. Dit jaar gaan we testen of deze modellen ook onder Nederlandse omstandigheden toepasbaar zijn. Het voorspellen van de vlucht van het beestje is belangrijk voor de bestrijding ervan. Alleen jonge rupsen zijn voldoende gevoelig voor de bestrijding met *Bacillus thuringiensis* preparaten.

Bel voor meer informatie met Cees van der Wel [0320 291314]

Resultaten bemesting 2003

Bemesten in de biologische landbouw is geen eenvoudige zaak. Zeker als je als sector niet alleen je gewassen van voldoende voedingsstoffen wilt voorzien maar tegelijkertijd ook nadrukkelijk rekening wilt houden met de effecten op het milieu. Daarnaast ben je als teler sterk afhankelijk van weersomstandigheden en jaareffecten. Dit blijkt ook uit de bemestingsresultaten van de BIOM bedrijven in 2003. De verwachte hoeveelheid beschikbare stikstof lag gemiddeld iets lager dan de gewasbehoefte. Echter de voorraad minerale stikstof in de bodem aan het begin van het uitspoelingsseizoen (N-min BU) en de hoeveelheid nitraat in het drainwater (N-drain) waren relatief hoog in vergelijking met andere jaren. Gemiddeld over alle bedrijven was de N-min BU 90 kg/ha en werd er 55 ppm nitraat in het drainwater gemeten. Vooral op de bedrijven met veel stikstof behoeftige gewassen werden hoge waarden gemeten. Bladgewassen, maar ook zaaiui, aardappel en B-peen vertoonden een hoge N-min BU. Vergelijking met de resultaten uit andere projecten leert dat ook daar in 2003 vergelijkbare en relatief hoge waarden werden gemeten. De oorzaak hiervan moet deels gezocht worden in de weersomstandigheden. Het warme najaarsweer in 2003 heeft voor een hoge mineralisatie van stikstof gezorgd die niet meer opneembaar was door het gewas. Het effect hiervan is voor biologische bedrijven extra sterk vanwege het hoge gebruik van organische mest. Toch zijn er ook bedrijven die wel prima resultaten laten zien, dat biedt perspectief voor verbetering bij anderen. De BIOM bedrijven proberen de stikstofverliezen in de komende jaren verder te beperken door intensiever gebruik te maken van groenbemesters en nog beter afstemmen van de bemesting op de gewasbehoefte. Een ander zorgpunt is de hoogte van het fosfaatoverschot. Gezien de gemiddeld ruim voldoende fosfaatvoorraden in de bodem is dit op de lange termijn geen duurzame situatie. De BIOM deelnemers hebben dan ook de intentie om hier verbetering in aan te brengen. Helaas is de oplossing niet altijd eenvoudig. Met bemesting op basis van stikstofbehoefte krijg je in de mest vaak gratis teveel fosfaat mee. Oplossingen zullen moeten worden gezocht in intensievere toepassing van vlinderbloemigen, slimme bouw- en bemestingsplannen en het beperken van de stikstofverliezen. Hierdoor hoeft er met mest minder stikstof en dus minder fosfaat te worden aangevoerd. Het probleem zal ook in het onderzoek moeten worden aangepakt. De ontwikkeling van slimmere bemestingsmethoden, fosfaatarme meststoffen en rassen met een hoge stikstoffefficiëntie kunnen bijvoorbeeld sterk bijdragen aan de verlaging van het fosfaatoverschot.

Bel voor meer informatie met Wijnand Sukkel [0320 291375]

Promotie voor biologisch: de boer als bewijs

De campagne 'Biologisch, eigenlijk heel logisch' is te braaf en te lief, en al helemaal niet informatief genoeg, hoor ik regelmatig. Ook bij bezoeken aan boeren krijg ik voor mijn kiezen dat de positionering van biologische producten niet deugt; waarom staat de boer niet centraal? Zit bij de boer niet het verschil tussen biologisch en gangbaar produceren?

Toen de campagne in 2002 startte bleken uit consumentenonderzoek twee dingen. Eén: biologisch had weliswaar een afnemend geitenwollensokken-imago, maar er hing nog wel een sfeer van ideologie om biologisch heen. De drammerigheid van de aanhangers had ervoor gezorgd dat de niet-aanhangers het zelfs een beetje eng vonden om biologisch te kopen. "Het zal wel heel erg verantwoord zijn, maar het past niet bij mij". Twee: aan de kennis over biologisch lag het niet. Bijna 90 procent wist wel ongeveer dat biologisch iets te maken had met onbespoten en zonder kunstmatige toevoegingen. De conclusie was duidelijk: als we nieuwe publieksgroepen willen aanboren, moeten we dat ideologische jasje even in de kast hangen. Juist de andere kanten van biologisch laten zien. Nog meer informatie geven is geen garantie voor meer klanten. We kunnen leren van hoe (andere) A-merken worden verkocht. Niet met een rationeel verhaal, en ook niet door zich af te zetten tegen producten die minder zijn. Wel met een gevoel, een emotie die aansluit op de waarden die leven bij de doelgroep die men wil bereiken. Met 'Biologisch, eigenlijk heel logisch' hebben we een positionering gekozen waarbij biologisch staat voor ongedwongen, bijna zorgeloos genieten. En met een beetje humor omdat biologisch dat wel kon gebruiken. Koop, probeer en geniet, en ontdek dat biologisch ook bij u past. Vervolgens zijn zaken als milieu, een gezond productieproces en diervriendelijkheid pluspunten die van nature horen bij zo'n geweldig product. Niet andersom, want dan komen we gegarandeerd niet verder dan die twee procent ideologische consumenten.

En de rol van de boer? De boer is het bewijs. Gaandeweg zullen bio-kopers meer binding krijgen met het product dat ze kopen. Ze lezen erover op de verpakking en zien een achtergrondverhaal in het blad van hun supermarkt. Ze zullen zich gaan realiseren dat die producten ook ergens geproduceerd zijn. Dat daar vakmensen achter zitten, die bewust voor dat product gekozen hebben en er een fantastisch en geloofwaardig verhaal bij hebben. En die in topvorm zijn op hun eigen bedrijf, in reportages in tijdschriften en supermarktbladen, of tijdens open dagen. De boer als marktmaker voor biologisch in de supermarkt? Ik heb mijn twijfels. Maar als 'smaakversterker' is hij goud waard.

André Brouwer, campagnecoördinator van de Task Force Marktontwikkeling Biologische Landbouw

Bodemleven en ziektevering

Uit eerder onderzoek is bekend dat er een relatie bestaat tussen vruchtwisseling, microbiële diversiteit en ziektevering van de bodem. Op 15 BIOM bedrijven zijn herfst 2003 grondmonsters verzameld om te onderzoeken wat de bodemweerbaarheid is tegen *Rhizoctonia solani* en *Verticillium dahliae* in aardappel. De percelen verschilden onder andere in grondsoort en bemestingsregime. De microbiële samenstelling is geanalyseerd en de soorten zijn bepaald die in laboratoriumproeven remmend werkten op de ontwikkeling van *Rhizoctonia*.

Het aantal jaar dat een bedrijf biologisch is én de pH van de bodem hadden een betrouwbare invloed op de samenstelling van de *Pseudomonas* populatie. De samenstelling van de totale bacteriepopulatie verschilde betrouwbaar voor gronden met verschillende ziektevering tegen *Rhizoctonia*. Het type bemesting, vloeibare of vaste dierlijke mest, óf plantaardige mest had geen invloed op de samenstelling van de microbiële populatie. Zandgrond had een onverwacht hoog percentage antagonistische bacteriën, voornamelijk *Streptomyces* spp. In de kleigronden kwamen naast *Streptomyces* spp. ook veel *Lysobacter* en *Xanthomonas* voor die in laboratoriumproeven een zeer sterke remming gaven van *Rhizoctonia*.

Onderzoek naar verbanden tussen bodemmicroflora, bodemweerbaarheid en beïnvloedende teelt- en omgevingsfactoren is zeer complex en bevindt zich in het beginstadium. De verbanden moeten nog verder worden ontrafeld.

Mail voor meer informatie met Joeke Postma [joeke.postma@wur.nl]